

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (esimene koda)

30. september 2020*

Eelotsusetaotlus – Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala – Direktiiv 2008/115/EÜ – Riigis ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmine – Raskelt haige kolmanda riigi kodanik – Tagasisaatmisotsus – Kohtule esitatavad kaebused – Täieulatuslik täitmist peatav toime – Tingimused – Sotsiaalabi andmine – Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklid 19 ja 47

Kohtuasjas C-233/19,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel cour du travail de Liège'i (Liège'i kõrgem töökohus, Belgia) 11. märtsi 2019. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 18. märtsil 2019, menetluses

B.

versus

Centre public d'action sociale de Liège,

EUROOPA KOHUS (esimene koda),

koosseisus: koja president J.-C. Bonichot, kohtunikud M. Safjan, L. Bay Larsen (ettekandja), C. Toader ja N. Jääskinen,

kohtujurist: M. Szpunar,

kohtusekretär: ametnik M. Krausenböck,

arvestades kirjalikku menetlust ja 22. jaanuari 2020. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- B., esindajad: *avocats* D. Andrien ja P. Ansay, hiljem *avocat* D. Andrien,
- Centre public d'action sociale de Liège, esindajad: *avocats* M. Delhaye ja G. Dubois, hiljem *avocats* M. Delhaye ja J.-P. Jacques,
- Belgia valitsus, esindajad: P. Cottin, C. Pochet ja C. Van Lul, keda abistasid *avocates* C. Piront ja S. Matray,
- Tšehhi valitsus, esindaja: M. Smolek,
- Madalmaade valitsus, esindajad: J. Langer, J. M. Hoogveld, M. K. Bulterman ja M. H. S. Gijzen,

* Kohtumenetluse keel: prantsuse.

– Euroopa Komisjon, esindajad: A. Azema ja C. Cattabriga,

olles 28. mai 2020. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus puudutab küsimust, kuidas tõlgendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 2008. aasta direktiivi 2008/115/EÜ ühiste nõuete ja korra kohta liikmesriikides ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmisel (ELT 2008, L 348, lk 98) artikleid 5 ja 13 ning artikli 14 lõike 1 punkti b.
- 2 Taotlus on esitatud kolmanda riigi kodaniku B. ja Centre public d'action sociale de Liège'i (Liège'i sotsiaalhoolekandekeskus, Belgia) (edaspidi „CPAS“) vahelises kohtuvaidluses seoses viimase otsustega lõpetada B.-le sotsiaalabi andmine.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

- 3 Direktiivi 2008/115 artikli 3 punktis 2 on „ebaseaduslik riigisviibimine“ määratletud kui „kolmanda riigi kodaniku viibimine liikmesriigi territooriumil, kui ta ei vasta või enam ei vasta [Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. märtsi 2006. aasta määruse (EÜ) nr 562/2006, millega kehtestatakse isikute üle piiri liikumist reguleerivad ühenduse eeskirjad (Schengeni piirieskirjad) (ELT 2006, L 105, lk 1)] artiklis 5 sätestatud sisenemise tingimustele või muudele asjaomasesse liikmesriiki sisenemise, selles viibimise või elamise tingimustele“.
- 4 Selle direktiivi artiklis 5 on nähtud ette:
„Käesoleva direktiivi rakendamisel võtavad liikmesriigid nõuetekohaselt arvesse:
[...]
c) asjaomase kolmanda riigi kodaniku tervislikku seisundit
ning järgivad mittetagasisaatmise põhimõtet.“
- 5 Nimetatud direktiivi artikli 9 lõige 1 on sõnastatud järgmiselt:
„Liikmesriigid lükkavad väljasaatmise edasi, kui:
[...]
b) kui artikli 13 lõike 2 kohaselt on tehtud peatava mõjuga korraldus.“
- 6 Direktiivi artikli 13 lõiked 1 ja 2 näevad ette:
„1. Kolmanda riigi kodanikule võimaldatakse tõhusad õiguskaitsevahendid artikli 12 lõikes 1 osutatud tagasisaatmisega seotud otsuste vaidlustamiseks või nende läbivaatamise taotlemiseks pädevas kohtu- või haldusasutuses või pädevas organis, mis koosneb liikmetest, kes on erapooletud ja kelle sõltumatus on tagatud.“

2. Lõikes 1 nimetatud pädeval asutusel või organil on volitused vaadata läbi artikli 12 lõikes 1 osutatud tagasisaatmisega seotud otsused, sealhulgas võimalus nende täitmine ajutiselt peatada, välja arvatud juhul, kui siseriikliku õiguse kohaselt juba kohaldatakse ajutist peatamist.“

7 Direktiivi 2008/115 artikli 14 lõikes 1 on sätestatud:

„Liikmesriigid tagavad (välja arvatud artiklitega 16 ja 17 hõlmatud olukorra puhul), et artikli 7 kohaselt vabatahtlikuks lahkumiseks võimaldatud tähtaja jooksul ja tähtaegade jooksul, millal väljasaatmine on artikli 9 kohaselt edasi lükatud, võetakse kolmanda riigi kodanike suhtes võimaluste piires arvesse järgmisi põhimõtteid:

- a) säilitatakse perekonna ühtsus nende territooriumil asuvate pereliikmetega;
- b) võimaldatakse esmaabi ja haiguste põhiravi;
- c) alaealistele tagatakse juurdepääs põhiharidussüsteemile olenevalt nende riigisviibimise kestusest;
- d) võetakse arvesse haavatavate isikute erivajadusi.“

Belgia õigus

8 8. juuli 1976. aasta riiklike sotsiaalhoolekandekeskuste konstitutsioonilise seaduse (loi organique des centres publics d'action sociale) artikli 57 lõikes 2 on sätestatud:

„Erandina käesoleva seaduse muudest sätetest piirduvad riikliku sotsiaalhoolekandekeskuse ülesanded:

1° vältimatu arstiabi osutamisega ebaseaduslikult Belgia Kuningriigis viibivale välismaalasele;

[...]

Välismaalane, kes on tunnistanud end põgenikuks ja kes nõuab enda pagulasena tunnustamist, viibib Belgia Kuningriigis ebaseaduslikult, kui tema varjupaigataotlus on tagasi lükatud ja riigist lahkumise ettekirjutus on talle teatavaks tehtud.

Õigus saada abi – välja arvatud erakorralist arstiabi –, mida välismaalasele anti ajal, mil talle teatati lahkumisettekirjutusest, lõpeb päeval, mil välismaalane tegelikult riigist lahkub, kuid hiljemalt siis, kui lõpeb lahkumisettekirjutuse täitmiseks ette nähtud tähtaeg.

[...]“.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus

- 9 B. esitas 4. septembril 2015 Belgias varjupaigataotluse. Pädev ametiasutus jättis selle taotluse rahuldamata. Conseil du contentieux des étrangers (välismaalaste asjade halduskohus, Belgia) jättis 27. aprillil 2016 rahuldamata kaebuse, mille B. esitas varjupaigataotluse rahuldamata jätmise otsuse peale.
- 10 B. esitas 26. septembril 2016 elamisloa taotluse tervislikel põhjustel, põhjendades seda mitme raske haigusega.
- 11 See taotlus tunnistati 22. detsembril 2016 vastuvõetavaks ja B. sai seetõttu sotsiaalabi, mida andis CPAS.

- 12 28. septembri 2017. aasta otsustega, mis toimetati kätte 23. oktoobril 2017, jäeti B. esitatud elamisloataotlus rahuldamata ning pädev asutus tegi talle ettekirjutuse Belgia territooriumilt lahkuda.
- 13 B. esitas 28. novembril 2017 Conseil du contentieux des étrangers'ile (välismaalaste asjade halduskohus) kaebuse nende otsuste tühistamiseks ja täitmise peatamiseks.
- 14 CPAS lõpetas kahe 28. novembri 2017. aasta otsusega B.-le sotsiaalabi andmise alates 23. oktoobrist 2017. Küll aga määras ta talle alates 1. novembrist 2017 vältimatu arstiabi andmise.
- 15 B. esitas 28. detsembril 2017 CPASi otsuste peale, millega lõpetati talle sotsiaalabi andmine, kaebuse tribunal du travail de Liège'ile (Liège'i töökohus, Belgia) ning palus sel kohtul taastada tema õigus sellisele abile alates 23. oktoobrist 2017.
- 16 Nimetatud kohus jättis selle kaebuse 15. märtsi 2018. aasta kohtuotsusega rahuldamata osas, milles see puudutas sotsiaalabi.
- 17 B. esitas 16. aprillil 2018 selle kohtuotsuse peale apellatsioonkaebuse cour du travail de Liège'ile (Liège'i kõrgem töökohus, Belgia).
- 18 See kohus märgib, et võttes arvesse lahkumisettekirjutuse kättetoimetamise kuupäeva, puudutab kaebus CPASi uue otsuse järel ajavahemikku 23. novembrist 2017 kuni 31. jaanuarini 2018. Ta rõhutab, et sel ajavahemikul ei olnud B.-l elamisloa.
- 19 Välistanud võimaluse määrata B.-le sotsiaalabi seetõttu, et tagasipöördumine võib olla meditsiinilistel põhjustel võimatu Belgia sotsiaalabi käsitlevate õigusnormide tähenduses, tõdeb eelotsusetaotluse esitanud kohus, et põhikohtuasja tulemus sõltub sellest, missuguseid tagajärgi tuleb seostada lahendusega, mille Euroopa Kohus valis 18. detsembri 2014. aasta kohtuotsuses Abdida (C-562/13, EU:C:2014:2453).
- 20 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et ta peaks B. apellatsioonkaebuse rahuldama juhul, kui tühistamis- ja täitmise peatamise kaebusel, mille viimane esitas Conseil du contentieux des étrangers'ile (välismaalaste asjade halduskohus), on otsuse täitmist peatav toime. Ta täpsustab, et Belgia õigusnormide kohaselt ei ole kaebusel täitmist peatavat toimet, kuid niisugune toime tuleb talle ehk anda 18. detsembri 2014. aasta kohtuotsuse Abdida (C-562/13, EU:C:2014:2453) alusel. Nimetatud kohus arvab siiski, et on raske kindlaks teha, millistel tingimustel peaks sotsiaalhoolekande valdkonnas pädev kohus niisuguse kaebuse täitmist peatava toime tuvastama, sest Belgia kohtud on teinud selles küsimuses lahknevaid otsuseid.
- 21 Neil asjaoludel otsustas cour du travail de Liège (Liège'i kõrgem töökohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas [direktiivi 2008/115] artikleid 5 ja 13, tõlgendatuna Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 19 lõiget 2 ja artiklit 47 arvestades, ning direktiivi artikli 14 lõike 1 punkti b, tõlgendatuna [18. detsembri 2014. aasta kohtuotsust Abdida (C-562/13, EU:C:2014:2453)] arvestades, tuleb tõlgendada nii, et nende kohaselt on kaebusel kolmanda riigi raskelt haige kodaniku suhtes tehtud otsuse peale, millega viimasele antakse korraldus riigist lahkuda, täitmist peatav toime, kui kaebuse esitaja väidab, et selle otsuse täitmine võib tema jaoks kaasa tuua tõsise riski, et tema tervises seisund halveneb oluliselt ja pöördumatult,

- ilma et oleks vajalik kaebust hinnata, sest piisab vaid selle esitamisest niisuguse otsuse täitmise peatamiseks, millega antakse korraldus riigist lahkuda,

- või kontrollides minimaalselt, kas Conseil du contentieux des étrangers'ile (välismaalaste asjade halduskohus) esitatud kaebuse puhul esineb põhjendatav väide või vastuvõetamatuse põhjuse puudumine või ilmselge põhjendamatus,
- või põhjalikult kontrollides töökohtutes, kas kõnealuse otsuse täitmine võib kaebuse esitaja jaoks kaasa tuua tõsise riski, et tema tervises seisund halveneb oluliselt ja pöördumatult?“

Eelotsuse küsimuse analüüs

Euroopa Kohtu pädevus ja eelotsuse küsimuse vastuvõetavus

- 22 Belgia valitsus väidab esiteks, et eelotsusetaotlus on vastuvõetamatu, kuna sellega palutakse Euroopa Kohtul tõlgendada Belgia õigust. Ühelt poolt reguleerib elamisloa andmise ja sotsiaalabi osutamise tingimusi põhikohtuasjas üksnes Belgia õigus. Teiselt poolt ei ole Euroopa Kohtu ülesanne otsustada eelotsusetaotluse esitanud kohtu viidatud riigisisese kohtupraktika erinevate suundade üle.
- 23 Seoses sellega olgu märgitud, et Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt puudub Euroopa Kohtul eelotsusemenetluses õigus tõlgendada riigisiseseid õigus- või haldusnorme (vt selle kohta 27. veebruari 2014. aasta kohtuotsus Pohotovost, C-470/12, EU:C:2014:101, punkt 60, ja 20. jaanuari 2016. aasta kohtuotsus DHL Express (Italy) ja DHL Global Forwarding (Italy), C-428/14, EU:C:2016:27, punkt 70).
- 24 Käesoleval juhul ei küsi eelotsusetaotluse esitanud kohus Euroopa Kohtult siiski mitte seda, kuidas tõlgendada elamisõigust või sotsiaalabi reguleerivaid Belgia õigusnorme, vaid seda, milline on liidu õigusest tuleneva menetlusõigusliku kohustuse – tagada, et tagasisaamisotsuse peale esitatud kaebusel on teatavil juhtudel otsuse täitmist peatav toime– täpne ulatus. Asjaolu, et erinevad Belgia kohtud on liidu õigusest tuleneva kohustuse ulatust mõistnud erinevalt, ei välista, et Euroopa Kohtule võib esitada eelotsusetaotluse, milles palutakse täpsustada selle kohustuse ulatust.
- 25 Teiseks leiab Belgia valitsus, et põhikohtuasja lahendamiseks ei ole vaja eelotsuse küsimusele vastata. Nimelt peaks eelotsusetaotluse esitanud kohus B. kaebuse üle otsustamiseks lihtsalt välistama selle, et tagasisaatmine on meditsiinilistel põhjustel võimatu, mida ta on juba teinud, ning see kohus võib juhtida tähelepanu asjaomase isiku võimalusele taotleda talle määratud vabatahtliku lahkumise tähtaja pikendamist, mis võimaldaks B.-l jätkata sotsiaalabi saamist.
- 26 Eelotsuse küsimuse mõju põhikohtuasja lahendamisele on Belgia valitsus eitanud ka oma suulistes seisukohtades ning seda on eitanud ka Tšehhi ja Madalmaade valitsus, sest B. jätkaks ebaseaduslikult Belgia territooriumil viibimist isegi juhul, kui tema suhtes tehtud tagasisaatmisotsuse täitmine peatatakse. Need valitsused järeldavad sellest, et tema sotsiaalabitaotluse võib sellise peatamise järel endiselt rahuldamata jätta, kuna liidu õigusega ei ole vastuolus see, kui riigis ebaseaduslikult viibivale kolmanda riigi kodanikule antakse sotsiaalabi väiksemas summas kui riigis seaduslikult viibivale kolmanda riigi kodanikule.
- 27 Belgia valitsus väidab lisaks, et eelotsusetaotluse esitanud kohus kui töökohus ei ole pädev andma täitmist peatavat toimet kaebusele, mis kuulub mõne teise Belgia kohtu ainupädevusse, ning et Cour de cassation (Belgia kassatsioonikohus) on esitatud küsimusele ühes hiljutises kohtuotsuses juba vastanud.
- 28 Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt on ELTL artiklis 267 ette nähtud Euroopa Kohtu ja liikmesriikide kohtute vahelise koostöö raames üksnes asja menetleva ja selle lahendamise eest vastutava liikmesriigi kohtu ülesanne kohtuasja eripära arvesse võttes hinnata nii eelotsusetaotluse vajalikkust asjas otsuse langetamiseks kui ka Euroopa Kohtule esitatavate küsimuste asjakohasust.

Seega, kui küsimused on esitatud liidu õiguse tõlgendamise kohta, on Euroopa Kohus üldjuhul kohustatud vastama (4. detsembri 2018. aasta kohtuotsus *Minister for Justice and Equality ja Commissioner of An Garda Síochána*, C-378/17, EU:C:2018:979, punkt 26 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 29 Järelikult eeldatakse, et liidu õigust puudutavad küsimused on asjakohased. Euroopa Kohus võib keelduda liikmesriigi kohtu esitatud eelotsuse küsimusele vastamast vaid siis, kui on ilmne, et taotletaval liidu õiguse tõlgendusel puudub igasugune seos põhikohtuasja faktiliste asjaolude või esemega, kui probleem on hüpoteetiline või kui Euroopa Kohtule ei ole teada vajalikke faktilisi või õiguslikke asjaolusid, et anda tarvilik vastus talle esitatud küsimustele (4. detsembri 2018. aasta kohtuotsus *Minister for Justice and Equality ja Commissioner of An Garda Síochána*, C-378/17, EU:C:2018:979, punkt 27 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 30 Käesoleval juhul aga tuleb tõdeda, et arvestades direktiivi 2008/115 artikli 3 punktis 2 mõiste „ebaseaduslik riigisviibimine“ antud määratlust, ei tähenda B. suhtes tehtud tagasisaatmisotsuse täitmise võimalik peatamine, et tema riigisviibimist tuleks pidada seaduslikuks selle direktiivi tähenduses. Neil asjaoludel ei saa asuda seisukohale, et liidu õigus kohustab Belgia Kuningriiki pärast sellist peatamist tagama B.-le õigused, mis on samaväärsed selles liikmesriigis seaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike õigustega.
- 31 Samas nähtub eelotsusetaotlusest, et Belgia õigusnormid näevad ette, et niisuguses olukorras nagu põhikohtuasjas, kus asjaomane isik on esitanud varjupaigataotluse, mis jäeti rahuldamata, ja kus sellel isikul ei ole elamisluba, on sotsiaalabi andmine piiratud alles pärast seda, kui nimetatud isikule on tagasisaatmisotsus kätte toimetatud. Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab lisaks, et see piirang ei või alata mitte päevast, mil tuvastati B. riigisviibimise ebaseaduslikkus, vaid kõige varem päevast, mil möödus vabatahtliku lahkumise tähtaeg, mis anti asjaomasele isikule tema suhtes tehtud tagasisaatmisotsusega.
- 32 Võttes arvesse eelotsusetaotluse esitanud kohtu tuvastatud seost tagasisaatmisotsuse toime ja Belgia õigusnormide alusel antava sotsiaalabi piiramise vahel, ei saa asuda seisukohale, et selliste liidu õigusnormide tõlgendusel, mis käsitlevad tagasisaatmisotsuse toime võimalikku peatumist, puudub ilmselgelt seos põhikohtuasja esemega, vastasel juhul seataks kahtluse alla tõlgendus, mille on riigisisesele õigusele andnud eelotsusetaotluse esitanud kohus ja mis kuulub ELTL artikli 267 järgses menetluses tema ainupädevusse (vt selle kohta 21. juuni 2016. aasta kohtuotsus *New Valmar*, C-15/15, EU:C:2016:464, punkt 25, ja 1. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus *Blaise jt*, C-616/17, EU:C:2019:800, punkt 37).
- 33 Seda järeldust ei kõiguta asjaolu, et B. esitas tema suhtes tehtud tagasisaatmisotsuse peale kaebuse 28. novembril 2017, samas kui põhikohtuasi puudutab sotsiaalabi saamist ajavahemikul 23. novembrist 2017 kuni 31. jaanuarini 2018. Nimelt ei tähenda see asjaolu igal juhul, et esitatud küsimus oleks ilmselgelt hüpoteetiline ajavahemiku 28. novembrist 2017 kuni 31. jaanuarini 2018 osas.
- 34 Lisaks, nagu rõhutab komisjon, tuleneb Euroopa Kohtu praktikast, et teatavad tagasisaatmiseni antavad tagatised, mis võivad hõlmata asjaomasele isikule toimetulekut tagavate tingimuste loomist, tuleb direktiivi 2008/115 artikli 14 lõike 1 alusel tagada olukorras, kus asjaomane liikmesriik on kohustatud võimaldama sellel isikul kasutada tema suhtes tehtud tagasisaatmisotsuse peale õiguskaitsevahendit, millel on täieulatuslik täitmist peatav toime, isegi kui isik viibib liikmesriigi territooriumil ebaseaduslikult (vt selle kohta 18. detsembri 2014. aasta kohtuotsus *Abdida*, C-562/13, EU:C:2014:2453, punktid 53, 55 ja 58–60).

- 35 Kui leiab tõendamist, et B.-l oli võimalik kasutada muid Belgia õigusnormides ette nähtud menetluslikke võimalusi, ei too see neil asjaoludel kaasa eelotsuse küsimuse vastuvõetamatust. Kuna eelotsusetaotluse esitanud kohus ei leidnud, et see asjaolu oleks takistanud B.-l põhikohtuasja kaebust õiguspäraselt esitada, ei saa see välistada vajadust vastata sellele küsimusele põhikohtuasja lahendamiseks.
- 36 Belgia valitsuse väide, mille kohaselt puudub eelotsusetaotluse esitanud kohtul riigisiseste õigusnormide alusel pädevus võtta seisukoht tagasisaatmisotsuse peale esitatud kaebusel oleva täitmist peatava toime kohta, ei ole piisav, et tuua kaasa selle küsimuse vastuvõetamatust, kuna Euroopa Kohtu ülesanne ei ole seada kahtluse alla hinnangut, mille eelotsusetaotluse esitanud kohus on andnud riigisisestele kohtukorraldust ja kohtumenetlust reguleerivatele normidele (vt selle kohta 16. juuni 2015. aasta kohtuotsus Gauweiler jt, C-62/14, EU:C:2015:400, punkt 26, ning 10. detsembri 2018. aasta kohtuotsus Wightman jt, C-621/18, EU:C:2018:999, punkt 30).
- 37 Kuigi see valitsus väidab, et on olemas hiljutine Cour de cassationi (Belgia kassatsioonikohus) otsus, mis võib vastata eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimustele, tuleb lisada, et isegi kui eeldada, et eelotsusetaotluse esitanud kohus on selles kohtuotsuses valitud lahendusega seotud, ei saa see asjaolu võtta temalt ELTL artiklis 267 ette nähtud õigust esitada Euroopa Kohtule küsimusi liidu õiguse tõlgendamise kohta, mille eesmärk on võimaldada tal teha kohtuotsus kooskõlas liidu õigusega (vt selle kohta 22. juuni 2010. aasta kohtuotsus Melki ja Abdeli, C-188/10 ja C-189/10, EU:C:2010:363, punkt 42).
- 38 Kolmandaks väidab Belgia valitsus, et Euroopa Kohus ei ole käesolevas kohtuasjas pädev tõlgendama Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artiklit 47. Nimelt kuulub see artikkel kohaldamisele üksnes liidu õiguse kohaldamisalas. Kuigi eelotsusetaotluse esitanud kohus mainib teatavaid direktiivi 2008/115 sätteid, ei näita see kohus seost nende sätete ja põhikohtuasjas kõne all olevate riigisiseste õigusnormide vahel, kuigi ta on kohustatud seda tegema Euroopa Kohtu kodukorra artikli 94 punkti c alusel.
- 39 Selle kohta olgu märgitud, et vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 94 punktile c peab eelotsusetaotluses olema selgitus, millistel põhjustel liikmesriigi kohus on tõstatanud liidu õigusnormide tõlgendamise küsimuse ning millist seost ta nende õigusnormide ja põhikohtuasjas kohaldatavate liikmesriigi õigusnormide vahel näeb.
- 40 Käesolevas kohtuasjas tundub, et eelotsusetaotluse esitanud kohus on täitnud kodukorra artikli 94 punktis c sätestatud kohustuse, sest ta selgitas esiteks Belgia õiguses ette nähtud seost tagasisaatmisotsuse mõju ja sotsiaalabi piiramise vahel põhikohtuasjas käsitletavas olukorras ning teiseks oma kõhklusi konkreetsete tagajärgede osas, mis tuleb selles olukorras tuletada 18. detsembri 2014. aasta kohtuotsusest Abdida (C-562/13, EU:C:2014:2453).
- 41 Lisaks, kuna see kohus on tuvastanud, et põhikohtuasja lahendus sõltub tagasisaatmisotsuse peale esitatud kaebust käsitlevate direktiivis 2008/115 sätestatud normide kohaldamisest, ei saa käesoleval juhul eitada Euroopa Kohtu pädevust tõlgendada harta artiklit 47.
- 42 Eeltoodud kaalutlusi arvesse võttes tuleb esitatud küsimusele vastata.

Sisulised küsimused

- 43 Eelotsusetaotluse esitanud kohus palub oma küsimusega sisuliselt selgitada, millised on tingimused, mille esinemisel tuleb direktiivi 2008/115 artikleid 5 ja 13 koostoimes harta artikli 19 lõikega 2 ja artikliga 47 tõlgendada nii, et liikmesriigi kohus, kes lahendab sotsiaalabi valdkonna vaidlust, mille tulemus on seotud raskelt haige kolmanda riigi kodaniku suhtes tehtud tagasisaatmisotsuse toime

võimaliku peatamisega, peab asuma seisukohale, et kaebuse esitamine selle otsuse tühistamiseks ja täitmise peatamiseks toob kaasa selle otsuse täitmise täieulatusliku peatamise, kuigi sellist täitmise peatamist ei tulene riigisiseste õigusnormide kohaldamisest.

- 44 Kõigepealt tuleb märkida, et direktiivi 2008/115 artikli 13 lõigete 1 ja 2 kohaselt peab kolmanda riigi kodanikul olema võimalik kasutada tõhusat õiguskaitsevahendit tema suhtes tehtud tagasisaatmisotsuse vaidlustamiseks, kuid sellel õiguskaitsevahendil ei pruugi olla täitmist peatavat toimet (vt selle kohta 18. detsembri 2014. aasta kohtuotsus *Abdida*, C-562/13, EU:C:2014:2453, punktid 43 ja 44).
- 45 Küll aga peavad selle õiguskaitsevahendi omadused olema kindlaks määratud kooskõlas harta artikliga 47, mille sõnastuse kohaselt on igapähele, kelle liidu õigusega tagatud õigusi või vabadusi rikutakse, selles artiklis kehtestatud tingimuste kohaselt ning kooskõlas tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõttega, mis on tagatud muu hulgas harta artikli 19 lõikes 2 ja direktiivi 2008/115 artiklis 5, õigus tõhusale õiguskaitsevahendile kohtus (vt selle kohta 18. detsembri 2014. aasta kohtuotsus *Abdida*, C-562/13, EU:C:2014:2453, punktid 45 ja 46, ning 19. juuni 2018. aasta kohtuotsus *Gnandi*, C-181/16, EU:C:2018:465, punktid 52 ja 53).
- 46 Euroopa Kohus järeldas eeltoodud kaalutlustest, et tagasisaatmisotsuse peale esitatud kaebusel peab selleks, et tagada asjaomase kolmanda riigi kodaniku suhtes harta artiklist 47 tulenevate nõuete ja tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõtte järgimine, olema täieulatuslik täitmist peatav toime, kui tagasisaatmisotsuse täitmine võib muu hulgas tuua selle kodaniku jaoks kaasa reaalse riski, et teda koheldakse vastuolus harta artikli 19 lõikega 2 (vt selle kohta 19. juuni 2018. aasta kohtuotsus *Gnandi*, C-181/16, EU:C:2018:465, punkt 56).
- 47 Nii on see eelkõige siis, kui tagasisaatmisotsuse täitmine võib rasket haigust põdeva kolmanda riigi kodaniku jaoks kaasa tuua tõsise riski, et tema tervises seisund halveneb oluliselt ja pöördumatult (vt selle kohta 18. detsembri 2014. aasta kohtuotsus *Abdida*, C-562/13, EU:C:2014:2453, punkt 53).
- 48 Kõigepealt tuleb selle kohustuse täitmiseks võtta vajalikud meetmed liikmesriigi seadusandjal. Niisiis peab ta vajaduse korral muutma riigisiseseid õigusnorme, et tagada, et kolmanda riigi kodaniku esitatud kaebusel oleks käesoleva kohtuotsuse punktides 46 ja 47 nimetatud olukordades täieulatuslik täitmist peatav toime (vt analoogia alusel 5. juuni 2018. aasta kohtuotsus *Kolev jt*, C-612/15, EU:C:2018:392, punkt 65).
- 49 Kuna liidu õiguses ei ole täpselt määratletud konkreetset korda, kuidas esitada täieulatusliku täitmist peatava toimega kaebust, mida peab olema võimalik tagasisaatmisotsuse peale esitada, on liikmesriikidel selles osas teatav tegutsemisruum.
- 50 Seega võib liikmesriik tagasisaatmisotsuse peale edasikaebemenetluse korraldamise raames selleks ette näha spetsiaalse õiguskaitsevahendi, mis lisandub peatava toimet tühistamiskaebusele, mida võib selle otsuse peale samuti esitada, ning kohaldatavad riigisisemed menetlusnormid peavad olema piisavalt täpsed, selged ja ootuspärased, et õigussubjektidel oleks võimalik täpselt teada oma õigusi (vt analoogia alusel 8. märtsi 2017. aasta kohtuotsus *Euro Park Service*, C-14/16, EU:C:2017:177, punkt 40).
- 51 Lisaks, kuna Belgia valitsus väidab, et täieulatusliku täitmist peatava toimega kaebus peaks olema tagatud ainult väljasaatmisotsuse, mitte tagasisaatmisotsuse peale, siis tuleb rõhutada, et tänase kuupäevaga kohtuotsuse CPAS de Seraing (C-402/19) punktides 44–49 nähtub, et kohtulik kaitse, mis on tagatud kolmanda riigi kodanikule, kelle suhtes on tehtud tagasisaatmisotsus, mille täitmine võib tema jaoks kaasa tuua reaalse riski, et teda koheldakse vastuolus harta artikli 19 lõikega 2, oleks ebapiisav, kui niisugusel kolmanda riigi kodanikul ei oleks võimalik alates otsuse kättetoimetamisest esitada niisugust täitmist peatava toimega kaebust.

- 52 Seoses sellega, et Belgia valitsuse arvates on Belgia õigusnormid liidu õigusega kooskõlas, tuleb märkida, et ELTL artiklis 267 kehtestatud koostöökord põhineb liikmesriikide kohtute ja Euroopa Kohtu ülesannete selgel eristamisel. Selle artikli alusel algatatud menetluse raames on riigisiseste õigusnormide tõlgendamine liikmesriikide kohtute, mitte Euroopa Kohtu ülesanne ning Euroopa Kohus ei ole pädev otsustama, kas riigisiselised õigusnormid on liidu õigusnormidega kooskõlas (vt selle kohta 17. detsembri 1981. aasta kohtuotsus Frans-Nederlandse Maatschappij voor Biologische Producten, 272/80, EU:C:1981:312, punkt 9, ja 30. aprilli 2020. aasta kohtuotsus CTT – Correios de Portugal, C-661/18, EU:C:2020:335, punkt 28).
- 53 Seejuures on liikmesriigi kohtute ülesanne kõiki riigisiseseid õigusnorme arvesse võttes ja riigisisese õigusega tunnustatud tõlgendamismeetodeid kohaldades tõlgendada riigisiseseid õigusnorme kooskõlas direktiiviga 2008/115, sealhulgas vajaduse korral muuta väljakujunenud kohtupraktikat, kui see rajaneb niisugusel riigisisese õiguse tõlgendusel, mis ei ole direktiiviga kooskõlas (vt selle kohta 14. mai 2019. aasta kohtuotsus CCOO, C-55/18, EU:C:2019:402, punktid 69 ja 70).
- 54 Ent liidu õiguse esimuse põhimõttest tuleneb, et juhul, kui riigisiseseid õigusnorme ei ole võimalik tõlgendada kooskõlas liidu õiguse nõuetega, peab iga riigisisene kohus oma pädevuse piires jätma liikmesriigi organina tema menetluses olevas kohtuvaidluses kohaldamata iga riigisisese õigusnormi, mis on vastuolus vahetut õigusmõju omava liidu õigusnormiga (vt selle kohta 24. juuni 2019. aasta kohtuotsus Popławski, C-573/17, EU:C:2019:530, punktid 58 ja 61, ning 14. mai 2020. aasta kohtuotsus Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság, C-924/19 PPU ja C-925/19 PPU, EU:C:2020:367, punkt 139).
- 55 Euroopa Kohtu praktikast tuleneb, et harta artikkel 47 on iseenesest piisav ega vaja täpsustamist liidu või riigisisestes õigusnormides, selleks et isikutel tekiks subjektiivne õigus, millele nad saavad vahetult tugineda (vt selle kohta 17. aprilli 2018. aasta kohtuotsus Egenberger, C-414/16, EU:C:2018:257, punkt 78, ja 14. mai 2020. aasta kohtuotsus Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság, C-924/19 PPU ja C-925/19 PPU, EU:C:2020:367, punkt 140).
- 56 See kehtib ka direktiivi 2008/115 artikli 13 lõike 1 puhul, kuna selles sättes ette nähtud kaebevõimaluse tunnusjooned tuleb kindlaks määrata vastavalt harta artiklile 47, mis kujutab endast tõhusa kohtuliku kaitse põhimõtte kinnitust (14. mai 2020. aasta kohtuotsus Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság, C-924/19 PPU ja C-925/19 PPU, EU:C:2020:367, punkt 141).
- 57 Seega juhul, kui eelotsusetaotluse esitanud kohus jõuab järeldusele, et Belgia õigusnormid ei näe käesoleva kohtuotsuse punktides 46 ja 47 kirjeldatud olukorras olevale kolmanda riigi kodanikule ette võimalust kasutada tagasisaatmisotsuse vastu õiguskaitsevahendit, mida reguleerivad täpsed, selged ja ootuspärased normid ning millel on täieulatuslik tagasisaatmisotsuse täitmist peatav toime, siis peab see kohus tuvastama, et kolmanda riigi kodaniku esitatud kaebusel, mille eesmärk on tühistada tema suhtes tehtud tagasisaatmisotsus ja peatada selle täitmine, on peatav toime, ning jätma vajaduse korral kohaldamata riigisiselised õigusnormid, mis selle kaebuse peatava toime välistavad (vt analoogia alusel 5. juuni 2018. aasta kohtuotsus Kolev jt, C-612/15, EU:C:2018:392, punkt 66; 29. juuli 2019. aasta kohtuotsus Torubarov, C-556/17, EU:C:2019:626, punkt 77, ja 14. mai 2020. aasta kohtuotsus Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Dél-alföldi Regionális Igazgatóság, C-924/19 PPU ja C-925/19 PPU, EU:C:2020:367, punkt 144).
- 58 Seevastu juhul, kui eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et Belgia õiguses on selline õiguskaitsevahend olemas ja asjaomane isik ei ole seda kasutanud, kuigi sellel õiguskaitsevahendil oleks olnud täieulatuslik peatav toime tema suhtes tehtud tagasisaatmisotsuse täitmisele, ei pea eelotsusetaotluse esitanud kohus jätma riigisiselisi menetlusnorme kohaldamata, et tuvastada selle isiku esitatud tühistamis- ja peatamiskaebuse peatav toime.

- 59 Lisaks ei takista asjaolu, et eelotsusetaotluse esitanud kohus ei ole Belgia õigusnormide kohaselt pädev lahendama põhikohtuasjas kõne all olevat kaebust, milles on esitatud nõue tagasisaatmisotsus tühistada ja selle täitmine peatada, sellel kohtul vahetult kohaldamast liidu õigusnorme, et otsustada tema menetluses oleva vaidluse lahendamiseks vajaliku küsimuse üle, kas teisele kohtule esitatud tühistamis- ja peatamiskaebusel võib olla täieulatuslik täitmist peatav toime vastavalt direktiivi 2008/115 artikli 13 lõikele 1, koostoimes harta artiklitega 19 ja 47.
- 60 Kuigi eelotsusetaotluse esitanud kohus ei pea niisuguses olukorras, nagu on kõne all põhikohtuasjas, kasutama tagasisaatmisotsuse täitmise peatamise pädevust, mis on ette nähtud direktiivi 2008/115 artikli 13 lõikes 2 – mille Belgia seadusandja on andnud teisele kohtule –, peab ta juba üksnes enda menetluses oleva vaidluse lahendamiseks siiski kontrollima, kas tagasisaatmisotsuse peale esitatud kaebus vastab vajalikele tingimustele, et tal oleks täitmist peatav toime, mis peab olema täieulatuslik ning kehtima seega kõigile liikmesriigi ametiasutustele nende vastava pädevuse piires, sealhulgas sotsiaalabi küsimusi lahendavatele liikmesriigi kohtutele.
- 61 Liikmesriigi ametiasutus, kellel tuleb sellises olukorras otsus teha, ei pea kohaldatavate riigisiseste õigusnormide puudumisel tingimata eeldama, et igal tagasisaatmisotsuse peale esitatud kaebusel on täieulatuslik täitmist peatav toime, kuna liidu õiguse kohaselt ei ole seda liiki kaebusel süstemaatilisel niisugust toimet, nagu on meenutatud käesoleva kohtuotsuse punktis 44.
- 62 Järelikult peab see asutus kontrollima, kas tingimused, mis peavad liidu õiguse kohaselt olema täitmist peatava toime tagamiseks täidetud, on tema menetluses olevas asjas täidetud, sõltuvalt asjaomase isiku olukorrast.
- 63 Käesoleva kohtuotsuse punktis 47 viidatud Euroopa Kohtu praktikast tuleneb aga, et selline täieulatuslik täitmist peatav toime peab tingimata olema tagatud kaebustele sellise tagasisaatmisotsuse peale, mille täitmine „võib“ rasket haigust põdeva kolmanda riigi kodaniku jaoks kaasa tuua „tõsise riski“, et tema tervises seisund halveneb oluliselt ja pöördumatult.
- 64 Selles kontekstis ei pea liikmesriigi ametiasutus selleks, et hinnata, kas kaebuses käsitletud tagasisaatmisotsuse täitmine „võib“ asjaomase isiku jaoks sellise riski kaasa tuua, tegema otsust selle kohta, kas tagasisaatmisotsuse täitmine tõepoolest sellise riski kaasa toob.
- 65 Kui sellise lahendusega nõustuda, aetaks täieulatusliku peatava toime kohaldamise tingimused segamini nende tingimustega, mis peavad olema täidetud tagasisaatmisotsuse peale esitatud kaebuse rahuldamiseks. See tähendaks esiteks, et tagasisaatmisotsuse peale esitatud kaebuse peatava toime ennetavat mõõdet eiratakse, ja teiseks, et igal ametiasutusel, kes peab sellest peatavast toimest järeldusi tegema, tuleb praktikas ise teha kontroll, mille tegemine on pädeva kohtu ülesanne, et otsustada tagasisaatmisotsuse õiguspärasuse üle.
- 66 Järelikult peab selline asutus piirduma hindamisega, kas tagasisaatmisotsuse peale esitatud kaebus sisaldab argumente, mis ei ole ilmselgelt põhjendamatud ja mille eesmärk on tõendada, et selle otsuse täitmine tooks rasket haigust põdeva kolmanda riigi kodaniku jaoks kaasa tõsise riski, et tema tervises seisund halveneb oluliselt ja pöördumatult. Kui see on nii, siis peab ta asuma seisukohale, et kaebuse esitamisest alates on sellel täieulatuslik tagasisaatmisotsuse täitmist peatav toime, ning tegema sellest vajalikud järeldused oma pädevuse raames.
- 67 See kohustus ei piira liikmesriikide õigust määrata kindlaks riigisiseseid kohtukorraldust ja kohtumenetlust reguleerivad normid ning näha selle raames ette, et tagasisaatmisotsuse peale esitatud kaebuse täitmist peatava toime kohta tehtud otsus, mille on teinud sellise kaebuse lahendamiseks pädev kohus, on siduv asutustele ja kohtutele, kes peavad otsustama tagatiste üle, mis on asjaomasel kolmanda riigi kodanikul sotsiaalabi valdkonnas.

- 68 Kõiki eeltoodud kaalutlusi arvesse võttes tuleb esitatud küsimusele vastata, et direktiivi 2008/115 artikleid 5 ja 13 koostoimes harta artikli 19 lõikega 2 ja artikliga 47 tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigi kohus, kes lahendab sotsiaalabi valdkonnas vaidlust, mille tulemus on seotud raskelt haige kolmanda riigi kodaniku suhtes tehtud tagasisaatmisotsuse toime võimaliku peatamisega, peab asuma seisukohale, et tagasisaatmisotsuse tühistamise ja peatamise kaebuse esitamisel on täieulatuslik tagasisaatmisotsuse täitmist peatav toime, kuigi sellist täitmise peatamist ei tulene riigisiseste õigusnormide kohaldamisest, tingimusel et:
- see kaebus sisaldab argumente, mis ei ole ilmselgelt põhjendamatud ja mille eesmärk on tõendada, et selle otsuse täitmine tooks kolmanda riigi kodaniku jaoks kaasa tõsise riski, et tema tervises seisund halveneb oluliselt ja pöördumatult, ning kui
  - need õigusnormid ei näe ette muud õiguskaitsevahendit, mida reguleerivad täpsed, selged ja ootuspärased normid ning millel on täieulatuslik tagasisaatmisotsuse täitmist peatav toime.

Kohtukulud

- 69 Kuna põhikohtuasjade poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotlused esitanud kohtus pooleliolevate asjade üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamiseга seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (esimene koda) otsustab:

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 2008. aasta direktiivi 2008/115/EÜ ühiste nõuete ja korra kohta liikmesriikides ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmisel artikleid 5 ja 13 koostoimes Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 19 lõikega 2 ja artikliga 47 tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigi kohus, kes lahendab sotsiaalabi valdkonnas vaidlust, mille tulemus on seotud raskelt haige kolmanda riigi kodaniku suhtes tehtud tagasisaatmisotsuse toime võimaliku peatamisega, peab asuma seisukohale, et tagasisaatmisotsuse tühistamise ja peatamise kaebuse esitamisel on täieulatuslik tagasisaatmisotsuse täitmist peatav toime, kuigi sellist peatamist ei tulene riigisiseste õigusnormide kohaldamisest, tingimusel et:

- see kaebus sisaldab argumente, mis ei ole ilmselgelt põhjendamatud ja mille eesmärk on tõendada, et selle otsuse täitmine tooks kolmanda riigi kodaniku jaoks kaasa tõsise riski, et tema tervises seisund halveneb oluliselt ja pöördumatult, ning kui
- need õigusnormid ei näe ette muud õiguskaitsevahendit, mida reguleerivad täpsed, selged ja ootuspärased normid ning millel on täieulatuslik tagasisaatmisotsuse täitmist peatav toime.

Allkirjad